

Karolina Koprowska*, Zbigniew Endler**

**REJESTRACJA SZKÓD W ŚRODOWISKU PRZYRODNICZYM
NA PRZYKŁADZIE DZIAŁALNOŚCI PAŃSTWOWEJ
STRAŻY RYBACKIEJ W OLSZTYNIE**

**REGISTRATION OF ENVIRONMENTAL DAMAGES ON THE EXAMPLE
OF NATIONAL FISHERY GUARD IN OLSZTYN, POLAND**

Słowa kluczowe: przestępczość ekologiczna, Państwowa Straż Rybacka, kłusownictwo.
Key words: environmental crime, National Fishery Guard, poaching.

Streszczenie

Skuteczność działania systemu rejestracji szkód w środowisku przyrodniczym oceniono na przykładzie działalności wybranej jednostki, jaką była Państwowa Straż Rybacka w Olsztynie. Analizowane dane z lat 2000–2007, 2008 i 2009 z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego wykazały wzrost skuteczności wykrywania przestępstw przeciwko środowisku przyrodniczemu w postaci kłusownictwa. Pośrednio związane to jest ze wzrostem świadomości ekologicznej społeczeństwa. Bezpośrednią przyczyną był zaś wzrost liczby zatrudnionych pracowników Straży. Oddział PSR w Olsztynie ma znaczący udział w wynikach działalności kontrolnej PSR w Polsce.

Summary

The assessment of environmental damages registration system has been made on the example of particular unit, which was National Fishery Guard in Olsztyn, voivodeship of Warmia and Mazury. Analysis has been conducted on data from years 2000–2007, 2008 and 2009 and revealed systematic growth of effectiveness in environmental crimes (poaching) detection. Indirectly it was connected with growth of environmental consciousness in

---

* *Mgr inż. Karolina Koprowska – Zakład Metod Oceny i Monitoringu Wód, Instytut Ochrony Środowiska – Państwowy Instytut Badawczy, ul. Kolektorska 4, 01-692 Warszawa; tel.: 22 833 85 07; e-mail: karolina.koprowska@ios.edu.pl*

** *Prof. dr hab. Zbigniew Endler – Katedra Ekologii Ewolucyjnej, Wydział Ochrony Środowiska i Rybactwa, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, ul. M. Oczapowskiego 5, 10-719 Olsztyn; tel.: 89 524 51 78; e-mail: wesba@uwm.edu.pl*

society. But the direct reason was growth in number of employed guards. National Fishery Guard in Olsztyn has a significant contribution to overall outcome of National Fishery Guard in Poland.

1. WPROWADZENIE

Jednym z przepisów unijnych z zakresu ochrony środowiska jest dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i przeciwdziałania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu. Dyrektywa 2004/35/WE dotyczy wdrażania zasady „zanieczyszczający płaci”, tzn. podmiot gospodarczy, którego działalność wyrządza szkody w środowisku naturalnym lub powoduje bezpośrednie zagrożenie wystąpieniem takich szkód, musi być za nie odpowiedzialny finansowo.

W Polsce obowiązuje ustawa z 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie. Ustawa zakłada, podobnie jak dyrektywa, rzeczywiste wdrożenie zasady „zanieczyszczający płaci”, czyli zasady odpowiedzialności sprawcy (oraz potencjalnego sprawcy) za konsekwencje takiego zanieczyszczenia. Ponadto ustawa o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie wprowadziła istotną zmianę do ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska, poprzez dodanie rozdziału 4a, a w nim art. 28a ust. 1, który określa obowiązek Głównego Inspektora Ochrony Środowiska w zakresie prowadzenia rejestru bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku [Inspekcja 2009].

2. CEL I ZAKRES PRACY

W artykule wstępnie przedstawiono zjawisko przestępczości ekologicznej w postaci kłusownictwa rybackiego na terenie Polski, w szczególności zaś określono skalę problemu wykrywalności i rejestracji tych przestępstw na obszarze Pojezierza Mazurskiego. Na podstawie danych statystycznych oraz przeglądu literatury zbadano czy obecnie działający system jest wystarczająco skuteczny.

Podstawą oceny sytuacji w regionie były dane z zakresu gospodarki rybackiej, ponieważ, ze względu na duży udział wód powierzchniowych na obszarze Warmii i Mazur, zasoby wodne są potencjalnie najbardziej narażone na szkody i wykroczenia. Dodatkowym argumentem jest to, że ochrona przyrody w zakresie gospodarki rybackiej, ma w Polsce wielowiekową tradycję. Początki można datować na XVI wiek, kiedy król Stefan Batory wprowadził obowiązek respektowania okresów ochronnych dla ryb oraz minimalnego rozmiaru oczek sieci rybackich, a także wydał w 1578 r. zarządzenie zakazujące używania włoków do połowów na Zalewie Wiślanym. Jeszcze wcześniej (1318 r.) zakaz ten został wydany dla rybaków z Fromborka przez biskupa Eberharda [Leń-

kowa 1960, 1978 za Poskrobko 1998]. Okazuje się też, że wędkarstwo w Polsce jest jedną z popularniejszych form rekreacji. Dowodzi tego duży odsetek wszystkich medali (45%), zdobyty w ciągu ostatnich 40 lat przez polskich wędkarzy na mistrzostwach świata i Europy [Symonides 2007]. Podtrzymywanie współpracy w zakresie wykrywania przestępczości ekologicznej między różnymi organami zarządzania środowiskiem, do których należy Polski Związek Wędkarski, nabiera obecnie coraz większego znaczenia. Skuteczność działań w zakresie zwalczania tego rodzaju przestępstw w dużej mierze zależy od właściwej koordynacji i sprawnego przepływu informacji między poszczególnymi jednostkami.

3. MATERIAŁ I METODY

Główną metodą stosowaną na potrzeby niniejszej pracy była kwerenda. Dane ogólnokrajowe pozyskano z zestawień statystycznych zawartych w opracowaniach GUS.

Szczegółowe dane w obrębie regionu otrzymano z Państwowej Straży Rybackiej w Olsztynie. Analizie poddano dane z lat 2000–2010. Do weryfikacji hipotezy badawczej zastosowano metody statystyczne.

4. PRZESTĘPCZOŚĆ EKOLOGICZNA

Systematyka przestępstw przeciwko środowisku. Przestępstwa przeciwko środowisku są bardzo zróżnicowane. Obejmują one kilkadziesiąt czynności i ich efektów, ujętych w kilku aktach prawnych.

Kodeks karny (r. XXII) w rozdziale „Przestępstwa przeciwko środowisku” określa odpowiedzialność karną w artykułach 181–188. Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 – Prawo wodne – przestępstwami są czyny z art. 189–191. Natomiast ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, zgodnie z art. 27a, kwalifikuje jako przestępstwa m.in.:

- połów ryb przez osobę nieuprawnioną do rybactwa;
- połów ryb bez upoważnienia uprawnionego do rybactwa;
- naruszanie zakazów ochronnych;
- naruszanie innych zakazów:
  - przechowywanie, przetwarzanie, przewożenie i wprowadzanie do obrotu ikry i ryb złowionych z naruszeniem przepisów ochronnych;
  - naruszenie przepisów o obrębach chronionych;
  - czynienie przeszkód w odpływie wody.

Ponadto inne rodzaje przestępstw są wymieniane w:

- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody;
- ustawie z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie;
- ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. – Prawo geologiczne i górnicze;

- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach;
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska.

Organizacja procesu wykrywania przestępstw przeciwko środowisku. Według Marciniaka i Michny [2003] głównym źródłem informacji o zdarzeniach przestępczych, oprócz Policji, były instytucje – Straż Miejska, Straż Leśna, Straż Parku, administracje parków narodowych i krajobrazowych, nadleśnictwa, koła łowieckie, Państwowa Straż Rybacka, urzędy celne, urzędy wojewódzkie, miasta i gminy, inspektoraty nadzoru budowlanego, inspektoraty ochrony środowiska, Inspekcja Sanitarna, geolog wojewódzki, organizacje zrzeszające lokalne społeczności, Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Polsce. Duży udział miała w tym Państwowa Straż Rybacka (40 ze 106 spraw). Kolejnym źródłem informacji o przestępstwach byli sami pokrzywdzeni, ujawniając też sprawców, będących członkami ich własnych rodzin. Świadkowie zdarzeń (jawni oraz anonimowi) także byli cennym źródłem informacji, przy czym zgłoszenia dotyczyły głównie przestępstw kwalifikowanych z ustawy o ochronie zwierząt, ustawy – Prawo łowieckie, ustawy o rybactwie śródlądowym i z kodeksu karnego. Również lokalna prasa przyczyniła się do zmniejszenia przestępczości ekologicznej (poprzez zwiększenie świadomości społecznej i zamieszczanie artykułów o tej tematyce).

5. PAŃSTWOWA STRAŻ RYBACKA JAKO PRZYKŁAD ORGANU ŚCIGANIA I REJESTRACJI SZKÓD W ŚRODOWISKU PRZYRODNICZYM

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) jest obecnie organem, który nadzoruje zagadnienia rybołówstwa i rybactwa śródlądowego. Państwowa Straż Rybacka (PSR) wchodzi w skład wojewódzkiej administracji zespolonej i działa w ramach wydziałów ochrony środowiska i rolnictwa urzędów wojewódzkich (równoległe do Państwowej Straży Łowieckiej). Pomimo iż dział „rybactwo” podlega MRiRW, trudno rozdzielić zagadnienia związane z ochroną środowiska od kwestii dotyczących rybołówstwa czy rybactwa. Ochrona środowiska jest dziedziną interdyscyplinarną, łączącą aspekty życia społecznego, gospodarczego i ekonomicznego, dlatego przeciwdziałanie przestępstwom związanym z rybactwem jest zagadnieniem w obrębie prewencji ochrony środowiska [Jarzyńska 2008].

Państwowa Straż Rybacka w Olsztynie jest wyodrębnioną jednostką organizacyjną podporządkowaną bezpośrednio wojewodzie, powołaną zarządzeniem nr 155 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 9 grudnia 1999 roku w sprawie utworzenia jednostki budżetowej o nazwie: Państwowa Straż Rybacka w Olsztynie oraz ustalenia jej regulaminu.

Podstawowym zadaniem Straży jest kontrola przestrzegania ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 roku o rybactwie śródlądowym oraz przepisów wydanych na jej podstawie, a w szczególności:

- zapobieganie i zwalczanie nielegalnego połowu ryb, raków, minogów i innych organizmów żyjących w wodzie;

- zwalczanie obrotu nielegalnie pozyskanymi rybami, rakami, minogami i innymi organizmami żyjącymi w wodzie;
- sprawowanie w imieniu wojewody warmińsko-mazurskiego specjalistycznego nadzoru nad Społeczną Strażą Rybacką.

Do zadań Straży należy także:

- współpraca z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych;
- współpraca z Policją oraz innymi jednostkami administracji rządowej i samorządowej w zakresie wykonywania ustawowych zadań Straży oraz udzielania niezbędnej pomocy tym jednostkom, na zasadach określonych w odrębnych przepisach;
- realizacja zadań wynikających z mocy odrębnych przepisów.

Ponadto strażnikowi Państwowej Straży Rybackiej, wykonującemu obowiązki, przysługują uprawnienia określone odrębnymi przepisami odnoszącymi się do:

- Straży Parku Narodowego – w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie przyrody;
- Państwowej Straży Łowieckiej – w zakresie zwalczania kłusownictwa;
- strażników leśnych – w zakresie zwalczania szkodnictwa leśnego [PSR 2011].

Funkcjonowanie istniejącego w jednostce Państwowej Straży Rybackiej w Olsztynie systemu rejestracji szkód opiera się na elementach takich jak: zgłoszenia szkód, reakcje po zgłoszeniu, przeprowadzane kontrole, tworzenie bazy danych na podstawie inspekcji z informacjami przydatnymi podczas kolejnych akcji, płynne przekazywanie informacji między jednostkami współpracującymi (Krajowe Centrum Informacji Kryminalnych, Policja) oraz podległymi (Społeczna Straż Rybacka) itp. Sprawne funkcjonowanie wspomnianego układu powiązanych ze sobą elementów wpływa na zwiększenie wykrywalności wykroczeń. Podstawą prawną w tym przypadku jest ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnej, która w art. 20 stanowi, że podmiotami zobowiązanymi do przekazywania informacji kryminalnych do Centrum są podmioty uprawnione oraz m.in. Państwowa Straż Rybacka. Natomiast w ustawie z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym w art. 22 po ustępie 3 dodaje się ustęp 3a w brzmieniu: „3a. Państwowa Straż Rybacka współpracuje z Szefem Krajowego Centrum Informacji Kryminalnych w zakresie niezbędnym do realizacji jego zadań ustawowych”.

Działalność Państwowej Straży Rybackiej w Polsce nie ogranicza się jedynie do zwalczania zjawiska kłusownictwa rybackiego. Na podstawie ustawy z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym Straż ma także kompetencje w zakresie kontroli przestrzegania przepisów o ochronie przyrody, zwalczania kłusownictwa leśnego oraz zwalczania szkodnictwa leśnego. Podnoszenie kwalifikacji Straży odbywa się przez cykliczne szkolenia, prowadzone przez Policję. Straż prowadzi postępowania procesowe od momentu schwytania sprawcy, aż do doprowadzenia go przed oblicze sądu. Przykładem działalności prewencyjnej i profilaktycznej Państwowej Straży Rybackiej w Warszawie było przystąpienie

do kilku programów proekologicznych. Niektóre były samodzielną inicjatywą Straży, jak np. „Pilotażowy program ochrony wód i środowiska województwa mazowieckiego”, inne powstały we współpracy z innymi podmiotami, jak np. program „Bezpieczna woda”, realizowany wspólnie z Policją.

Realizując swoje ustawowe zadania, PSR w Olsztynie jest zobowiązana objąć kontrolą 120 tys. ha wód śródlądowych (co stanowi 18,7% zasobów krajowych) położonych na terenie całego województwa warmińsko-mazurskiego.

6. WYNIKI BADAŃ

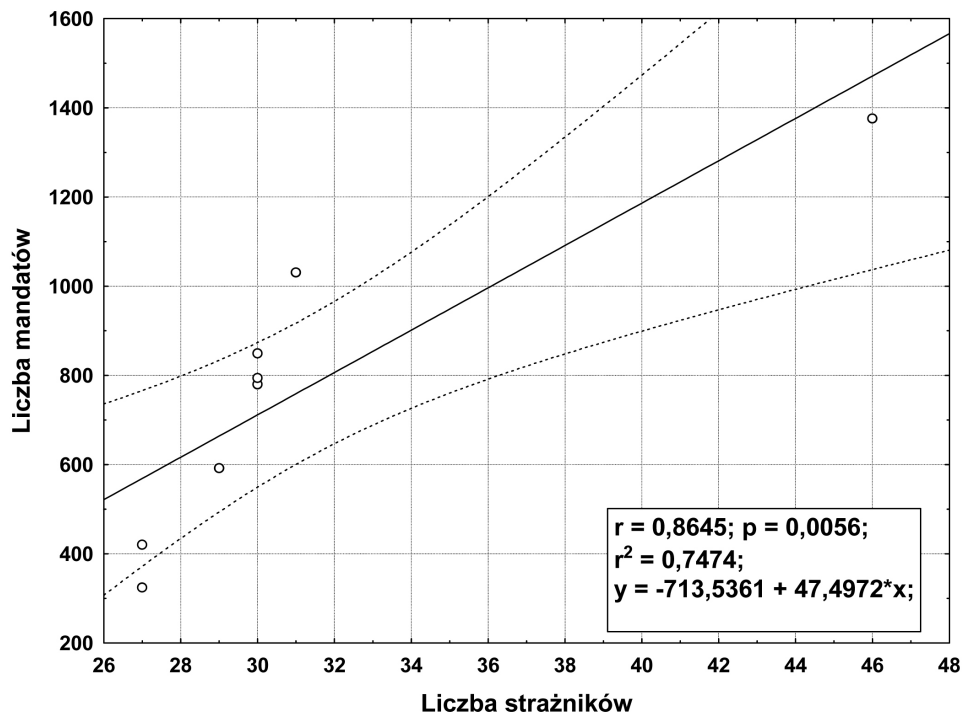
Na podstawie wyników działalności kontrolnej PSR w Olsztynie (tab. 1), można stwierdzić, że liczba nakładanych rocznie mandatów, a co za tym idzie grzywnien, sukcesywnie rośnie. Jednocześnie corocznie zwiększała się liczba zatrudnionych strażników, a także rosła (choć nieliniowo) liczba osób naruszających przepisy i wykrytych sprawców przestępstw.

Istotną statystycznie okazała się jedynie zależność między liczbą nałożonych mandatów a liczbą strażników (rys. 1). Z wartości współczynnika determinacji (74,74%) wynika, że zmiany liczby strażników tłumaczą prawie ¾ zmienności liczby mandatów. Na pozostałe nieco ponad 25% tej zmienności wpływ miały zatem inne czynniki.

Tabela 1. Wyniki działalności PSR w Olsztynie w latach 2000–2007 (źródło: PSR w Olsztynie [2011])

Table 1. Results of activity of National Fishery Guard in Olsztyn, 2000–2007 (source: PSR w Olsztynie [2011])

Rok	Liczba strażników	Liczba osób naruszających przepisy	Mandaty w szt.	Grzywny w zł	Wnioski o ukaranie	Liczba sprawców	Zarekwirowany sprzęt w szt.
2000	27	1508	324	27045	59	125	4751
2001	27	2285	420	46225	114	320	10015
2002	29	1897	592	69965	44	306	6790
2003	30	2250	780	87890	154	326	6915
2004	30	1770	849	157400	192	319	6816
2005	31	1917	1031	193600	146	254	6130
2006	30	1747	794	140950	94	250	4331
2007	46	2391	1376	248520	112	212	3817

Rys. 1. Zależność liczby nałożonych mandatów od liczby strażników

Fig. 1. Relationship between number of fines and number of guards

Dodatkowo, metodą korelacji, zbadano czy występują jakiegokolwiek inne zależności między zmiennymi wymienionymi w tabeli (liczba strażników, liczba osób naruszających przepisy, liczba mandatów, grzywny, wnioski o ukaranie, zarekwirowany sprzęt). Wykazano jedynie związek między liczbą strażników a liczbą mandatów oraz liczbą mandatów a wysokością grzywnien.

Skuteczność działalności kontrolnej Państwowej Straży Rybackiej w Olsztynie w latach 2009 i 2010 w porównaniu z taką skutecznością w pozostałych województwach jest duża (tab. 2, 3).

W 2009 r. liczba wszczętych postępowań karnych stanowiła 48,6% takich postępowań w całym kraju, postępowań o wykroczenia – 22,4%, nałożone grzywny – 20,6%, a zabezpieczony sprzęt kłusowniczy – 38,2% ogółu.

W 2010 r. wszczęte postępowania karne stanowiły – 51,4%, nałożone grzywny – 26,3%, a zabezpieczony sprzęt kłusowniczy – 31,5% ogółu takich spraw w kraju.

Tabela 2. Wyniki działalności kontrolnej Państwowej Straży Rybackiej w Olsztynie w 2009 roku w porównaniu z innymi województwami (źródło: PSR w Olsztynie [2011])

Table 2. Results of control activity of National Fishery Guard in Olsztyn in comparison with other voivodeships in 2009 (source: PSR w Olsztynie [2011])

Województwo	Etaty	Liczba skontrolowanych osób	Postępowania karne	Postępowania o wykroczenia	Mandaty w szt.	Grzywny w zł	Pouczenia	Zarekwirowany sprzęt w szt.
Dolnośląskie	24	10533	117	163	1736	214300	–	191
Kujawsko-pomorskie	17	3728	34	6	384	64560	32	1982
Łódzkie	26	8006	15	13	502	64 250	–	93
Lubelskie	18	12347	10	10	179	22300	–	1550
Lubuskie	12	2984	4	–	84	17550	–	292
Małopolskie	14	12802	9	23	428	63850	117	80
Mazowieckie	40	27677	47	52	2253	393 150	963	1345
Opolskie	11	8774	80	41	688	101200	38	109
Podlaskie	22	4776	52	20	190	38050	–	800
Podkarpackie	26	11853	21	–	667	74320	675	102
Pomorskie	17	8387	51	17	976	183590	427	798
Śląskie	18	13000	2	13	432	47360	438	18
Świętokrzyskie	7	2973	–	2	147	21 650	–	17
Warmińsko-mazurskie	41	6300	473	109	2545	432150	1067	5874
Wielkopolskie	48	13985	22	21	923	166400	–	1544
Zachodnio-pomorskie	20	3714	37	–	202	32950	–	572
RAZEM	361	151 839	974	490	12336	1937630	3757	15367

Tabela 3. Wyniki działalności kontrolnej Państwowej Straży Rybackiej w Olsztynie w 2010 roku w porównaniu z innymi województwami (źródło: PSR w Olsztynie [2011])

Table 3. Results of control activity of National Fishery Guard in Olsztyn in comparison with other voivodeships in 2010 (source: PSR w Olsztynie [2011])

Województwo	Liczba skontrolowanych osób	Postępowania karne	Wnioski	Mandaty	Grzywny	Pouczenia	Sprzęt (przebieg narzędzi czynu)
Dolnośląskie	931	45	113	931	112330	570	45
Kujawsko-pomorskie	305	19	2	305	50600	108	1156
Łódzkie	127	18	18	127	16650	614	1689
Lubelskie	102	5	5	102	20600	313	273
Lubuskie	424	10	15	424	52650	145	86
Małopolskie	464	9	18	464	72200	58	74
Mazowieckie	1886	61	36	1886	341 100	1107	1098
Opolskie	519	61	34	519	73450	30	93
Podlaskie	610	18	2	610	72500	757	127
Podkarpackie	125	67	16	125	23350	7	540
Pomorskie	765	37	21	765	132 100	369	610
Śląskie	442	5	4	442	53750	722	20
Świętokrzyskie	143	–	6	143	23400	52	9
Warmińsko-mazurskie	2651	425	124	2651	438600	1079	3303
Wielkopolskie	930	31	24	930	162550	722	1084
Zachodnio-pomorskie	133	16	–	133	24230	–	295
Razem	10557	827	438	10557	1 670 060	6653	10502

7. DYSKUSJA I PODSUMOWANIE

Zmniejszenie kłusownictwa [Jarzyna 2008] jest rezultatem powolnej zmiany w świadomości społeczeństwa, dotyczącej wykroczeń przeciwko przyrodzie. Świadomość ekologiczna jest rozumiana jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o roli środowiska w życiu człowieka, stopniu jego antropogenicznego zdegradowania, potencjalnych zagrożeniach i możliwościach ochrony [Poskrobko 1998]. Elementami wspomagającymi świadomość ekologiczną są wiedza ekologiczna oraz wyobrażenia ekologiczne. Głównymi czynnikami kształtującymi tę świadomość są przyjęte w danym społeczeństwie normy moralne oraz widoczne, negatywne skutki oddziaływania człowieka na środowisko (będące czynnikiem decydującym). Poskrobko [1990 za Poskrobko 1998], Broniewicz i in. [1993 za Poskrobko 1998] oraz Bukowska i in. [1996 za Poskrobko 1998] wykazali, że społeczeństwo polskie wciąż znajduje się w fazie budowania świadomości ekologicznej. Tak zwaną postawę obojętności ekologicznej prezentowało ponad 60% obywateli Polski [Burger 1992 za Poskrobko 1998]. Uzyskane wyniki sugerują jednak, że sytuacja ta ulega poprawie. Przykładem są czynne działania podejmowane przez wędkarzy, turystów, działkowiczów i odpoczywających na terenach dotkniętych problemem kłusownictwa, którzy udzielają informacji stosownym służbom.

Jak wynika z badań, duże znaczenie mają również kwestie instytucjonalne. Jeden strażnik przypada na 2660 ha powierzchni chronionej, przy założeniu, że wody powierzchniowe w Polsce zajmują 830 tys. ha, a zatrudnionych jest 312 funkcjonariuszy [PSR 2011]. Tylko w 2007 r. straż zatrzymała i zwróciła następnie do wód śródlądowych taką ilość złowionych ryb, która w skali całego kraju może stanowić ok. 10 ton. Dowodzi to znaczącego efektu ekologicznego i sukcesu prewencji w ochronie środowiska, osiągniętego przez Państwową Straż Rybacką. Nie można jednak zapomnieć, że dane te dotyczą jedynie jawnych wykroczeń i przestępstw. Kwestią otwartą pozostaje wciąż skala zjawiska w tzw. „szarej strefie”. Realna skuteczność działań PSR jest zatem trudna do oszacowania.

Analiza statystyczna wykazała brak zależności między bezpośrednią działalnością straży rybackiej, a liczbą nałożonych mandatów (a zatem pośrednio liczbą popełnionych przestępstw i wykroczeń) w niemal 25% przypadków. Według opracowań własnych PSR w Olsztynie [2011] na ilość popełnianych naruszeń przepisów ustawy o rybactwie śródlądowym mają wpływ następujące czynniki:

- warunki pogodowe (np. brak lub obecność pokrywy lodowej na jeziorach);
- liczba turystów wypoczywających nad jeziorami;
- duży popyt na ryby z uwagi na ich wysokie ceny detaliczne, szczególnie gatunków szlachetnych;
- duży poziom bezrobocia.

W celu dalszej minimalizacji szkód, rozumianych tutaj jako kłusownictwo, Straż Rybacka podejmuje liczne działania prewencyjne, mające zmniejszyć skalę zjawiska przez:

- upowszechnianie w lokalnych mediach rażących przypadków naruszania przepisów ustawy o rybnictwie śródlądowym;
- pozyskiwanie osób (w szczególności wędkarzy) informujących Straż o zaistniałych przypadkach nielegalnego połowu ryb;
- prowadzenie szkoleń dla strażników społecznych straży rybackich oraz członków stowarzyszeń wędkarskich;
- zwiększenie intensywności prowadzonych kontroli w miejscach szczególnie zagrożonych oraz w okresie tarła ryb;
- współdziałanie, w zakresie ograniczania nielegalnego połowu ryb, z Policją, Strażą Graniczną, Strażą Leśną, służbami sanitarno-epidemiologicznymi, weterynaryjnymi, ochrony środowiska i przyrody, administracją samorządową oraz uprawnionymi do rybnictwa [PSR 2011].

Rosnącą liczbę zatrudnianych strażników można powiązać ze zwiększającymi się nakładami państwa na ochronę środowiska. Od wysokości tych wydatków zależy powodzenie realizacji przedsięwzięć ochronnych. W większości krajów UE wskaźnik udziału tych wydatków w dochodzie narodowym, mierzonym produktem krajowym brutto (PKB) przekracza 1%, jednak w latach 2000–2007 można było zaobserwować spadek w tym zakresie. Podział na „stare” i „nowe” kraje UE jest tutaj wyraźnie zarysowany. Kraje „bogate”, o rozwiniętej infrastrukturze ochrony środowiska, przeznaczają relatywnie dużo więcej środków na ochronę środowiska. Różnice występują także w strukturze nakładów, z podziałem na sektor publiczny i prywatny. Kraje Europy Wschodniej, zdominowane w przeszłości przez sektor publiczny, obecnie ponad 50% wydatków na ochronę środowiska finansują z sektora prywatnego (gospodarczego). Odmienna sytuacja jest w krajach zachodnioeuropejskich, gdzie nawet do 70% nakładów stanowią nakłady sektora publicznego, co świadczy o dużych wydatkach samorządowych i pomocy państwa, przeznaczanej na cele ochrony środowiska [Górka 2010].

Ważnym aspektem jest zwiększenie środków przeznaczanych na wyszkolenie funkcjonariuszy Policji i innych służb w zakresie zagadnień ochrony środowiska i zwalczania przestępczości ekologicznej. Wzorem innych krajów Unii Europejskiej nakłady te powinny być przeznaczane na odpowiednie wyposażenie w specjalistyczny sprzęt, służący do wykrywania przestępstw w zakresie ochrony środowiska. Specjalistyczne jednostki i oddziały do zwalczania przestępczości ekologicznej powołano we Francji, Hiszpanii, Norwegii, Portugalii i Włoszech, gdzie ustanowiono pierwszą tego rodzaju wyspecjalizowaną jednostkę policyjną w Europie [Marciniak, Michna 2003]. Przyczynami wyodrębnienia tych struktur są: wzrost poziomu zanieczyszczenia środowiska, ułatwienia w ruchu granicznym (zwiększenie przemytu anabolików, odpadów toksycznych i radioaktywnych), nieuchronne rozszerzanie zadań związanych z ochroną środowiska. W Norwegii

działalność jednostki odpowiedzialnej za zwalczanie przestępczości ekologicznej jest powiązana z działalnością zwalczającą przestępczość na tle gospodarczym, bowiem z punktu widzenia praktyki dochodzeniowej przestępstwo ekologiczne często towarzyszy przestępstwu gospodarczym bądź jest z nimi tożsame. Jednostki w innych krajach są wyposażone w wyspecjalizowany sprzęt służący do: pomiaru natężenia hałasu, zanieczyszczenia wody i gleby, emisji gazów czy toksyczności spalin pojazdów (Francja, Hiszpania, Portugalia). Dodatkowym wyposażeniem są pojazdy terenowe i środki transportu, a także stacjonarne laboratoria z wykwalifikowaną kadrą o przeszkoleniu uniwersyteckim.

Niezbędnym gwarantem powodzenia w zakresie zwalczania przestępczości ekologicznej jest współpraca międzynarodowa. Jest ona realizowana przez specjalnie do tego celu wyodrębnione jednostki oraz Interpol [Interpol 1997].

Polska wciąż znajduje się w swoistym okresie przejściowym na drodze do przyjęcia ogólnoeuropejskich standardów w zakresie ochrony środowiska. Obecnie podejmowane wysiłki służą wdrożeniu w życie transponowanych regulacji prawnych, co powinno stać się jednym z głównych przedmiotów zainteresowania organów odpowiedzialnych za zarządzanie środowiskiem przyrodniczym.

PIŚMIENNICTWO I AKTY PRAWNE

Dyrektywa 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz. U. L 143 z 30.04.2004).

GÓRKA K. 2010. Zagrożenia flory i fauny oraz nakłady na ochronę środowiska w świecie. *Aura* 10:10–12.

INSPEKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA. 2009. Rejestr bezpośrednich zagrożeń szkodą w środowisku i szkód w środowisku, wg stanu na 31 grudnia 2008 r. *Aura* 9:19–20.

INTERPOL WORKING PARTY ON ENVIRONMENTAL CRIME. 1997. Role of Interpol in Combating Environmental Crime. Lyon: 1–3.

JARZYNA G. 2008. Ograniczyć kłusownictwo. *Przegląd Komunalny* 9:18–20.

MARCINIAK W., MICHNA P. 2003. Przestępczość przeciwko środowisku. Wyniki badań. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno.

POSKROBKO B. 1998. Zarządzanie środowiskiem. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa: 14–141.

PSR w Olsztynie. 2011. http://bip.uw.olsztyn.pl/pl/bip/zespolona_administracja/jednostki_podporzadkowane_wojewodzie/panstwowa_straz_rybacka_w_olsztynie/wx_zespolona_administracja-jednostki_podporzadkowane_wojewodzie~panstwowa_straz_rybacka_w_olsztynie~zakres_dzialalnoscipsr (01.06.2011).

SYMONIDES E. 2007. Ochrona przyrody. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa: 654–662.

Ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym, tekst jednolity (Dz. U. 1999, nr 66, poz. 750).

Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie, tekst jednolity (Dz. U. 2002, nr 42, poz. 372).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. 1997, nr 88, poz. 592).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku o odpadach (Dz. U. 2001, nr 62, poz. 628).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2001, nr 62, poz. 627).

Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o gromadzeniu, przetwarzaniu i przekazywaniu informacji kryminalnej (Dz. U. 2001, nr 110, poz. 1189).

Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne (Dz. U. 2001, nr 115, poz. 1229 ze zmianami).

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz.U. 2004, nr 92, poz. 880).

Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 roku o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. 2007, nr 75, poz. 493).

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 roku – Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r., Nr 163, poz. 981).